

www.lnb.lv
www.biblioteka.lv

Šajā numurā lasiet:

Noderīga informācija	2
Aktuāli	2
Visa pasaule ir viena liela iespēja!	2
Lionas deklarācija par piekļuvi informācijai un attīstību	3
Projekts „Augstvērtīga tulkotā un oriģinālliteratūra bibliotēkās”	5
Pieaugušo lasīšanas veicināšana un Latvijas kultūras kanona atdzimšana	5
Jauna ceļojošā izstāde „Latvijas pilsētas grāmatās un digitālajās kolekcijās”	6
Bibliotēku nozares terminoloģija Igaunijā	7
Jauns izdevums “Inovācijas bibliotēkās”	9
Jaunākā profesionālā literatūra	9
Latvijas Nacionālajā bibliotēkā aplūkojama Silvijai Liniņai veltīta izstāde	10
Nozīmīgākie dāvinājumi Latvijas bibliotēkām	10
Atraktīva bibliotēku interjera piemēri	11

tālr.: 67806128
evija.vjater@lnb.lv

Skats no Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītavas loga

Sveiciens kolēģiem no Gaismas pils!

Evija Vjater

Viljams Šekspīrs reiz teicis: „Katra diena atslēdz kādas neatvērtas durvis”. Šī gada 28. augustā tika atslēgtas Gaismas pils 8. stāva – Bibliotēku konsultatīvā centra un Latvijas Nacionālās bibliotēkas Mācību centra – durvis. Daudzi jau paspējuši 8. stāvu nodēvēt par „bibliotēkāju stāvu”, tāpēc centīsimies šeit veidot radošu domu apmaiņas un inovatīvu ideju mijiedarbības vietu, kur būtu patīkami sapulcēties un risināt sarunas bibliotekāriem no visas Latvijas. Lai gan 8. stāvs un Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītava nav tik plaši kā ēkas apakšējie stāvi, toties varam lepoties ar skaisto skatu uz Vecrīgu. Ceram, ka fascinējošā panorāma iedvesmos mūs visus – gan bibliotekārus, gan studentus – kļūt vēl radošākiem un atvērtākiem nekā līdz šim, jo viss jaunais taču allaž ir sākums kaut kam ļoti labam!

Arī Gaismas pilī turpināsim pilnveidot pakalpojumus bibliotekāriem. Bibliotēku konsultatīvā centra redzeslokā ir gan valsts un reģionālās, gan vietējās nozīmes bibliotēkas. Mums ir svarīgi saglabāt individuālu pieeju ikvienam bibliotekāram!

Turpināsim pilnveidot pakalpojumus arī nozares studentiem un akadēmiskajam personālam. Līdzās jau tradicionālajiem diskusiju cikliem, izstādēm, profesionālās literatūras apskatiem plānojam ciešāku sadarbību ar Latvijas Universitātes studentiem un pasniedzējiem, piemēram, regulāras studiju nodarbības un citas aktivitātes uz vietas mūsu lasītavā. Vēlamies, lai Gaismas pils 8. stāva profesionālā vide būtu tik pievilcīga un uzvedinoša, lai šeit atgriezties vēl un vēl gribētu gan studenti, gan bibliotēku speciālisti!

Nenoliedzami, ka nākotnē liela nozīme būs sadarbībai un veiksmīgai savstarpējai komunikācijai. Tas mūsdienās ir pareizais ceļš uz attīstību, tikai tā var radīt pievienoto vērtību visam, ko darām. Latvijas Nacionālā bibliotēka ir radījusi vietu, komunikācijas un informācijas apmaiņas vidi, kur dažāda veida bibliotēkām ir iespēja satikties, risināt kopīgas problēmas, dalīties pieredzē, jo, nododot savu pieredzi citiem, mēs gūstam jaunas noderīgas atziņas un iedvesmu arī paši.

Šajā Bibliotēku konsultatīvā centra informatīvajā biļetenā uzzināsi par mūsu realizētajiem projektiem, sagatavotajiem konsultatīvajiem izdevumiem un ceļojošajām izstādēm, jaunumiem Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītavā, terminoloģijas darbu Igaunijas Nacionālajā bibliotēkā. Iedvesmojošs ir atskats uz Latvijas bibliotēkāju tikšanos ar Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*International Federation of Library Associations and Institutions*, IFLA) prezidenti Siniku Sipilu un Nīderlandes princesi Laurentīnu, kas notika 29. augustā jaunās Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēkas atklāšanas pasākumu ietvaros. Biļetenā publicēta arī šī gada IFLA ģenerālkonferences laikā Lionā pieņemtā Deklarācija par piekļuvi informācijai un attīstību (*Lyon Declaration on Access to Information and Development*).

Noderīga informācija

- 1. un 2. oktobrī Dobeles novada Bērzes pagasta Kārļa Ulmaņa piemiņas muzejā „Pikšas” notika bibliotēku novadpētniecības konference „Novadpētniecības jaunās dimensijas atmiņas institūciju sadarbībā”. Prezentācijas publicētas Latvijas Nacionālās bibliotēkas tīmekļa vietnē: <https://www.lnb.lv/lv/biblioteku-novadpetniecibas-konferences-novadpetniecibas-jaunas-dimensijas-atminas-instituciju>.
- 14. oktobrī Latvijas Nacionālās bibliotēkas konferenču centrā notika seminārs krājuma komplektēšanas speciālistiem. Prezentācijas publicētas Latvijas Nacionālās bibliotēkas tīmekļa vietnē: <http://www.lnb.lv/lv/profesionala-pilnveide/konferencu-seminaru-sanaksmju-materiali>
- Žurnālā „Научная периодика: проблемы и решения” („Russian Journal of Scholarly Communication”) publicēts Māras Jēkabsones raksts „Open Access в Латвии”. Plašāka informācija: <http://nppir.ru>.
- Informācijas un dokumentācijas terminoloģijas apakškomisija šobrīd izvērtē sabiedrības „Tilde” piedāvātā terminoloģijas pakalpojumu portāla „Tilde Terminology” www.tilde.com/term iespējas. Portālā jau ievietota daļa no nozares terminiem. Jaunais mākoņpakalpojums atbalsta dažādus lietotāju scenārijus – importu, rediģēšanu, datu koplietošanu, individuālu terminu kopu veidošanu u.tml. Aicinām nozares speciālistus, studentus un citus interesentus novērtēt portāla funkcionalitāti gan terminu meklēšanā, gan jaunu terminu veidošanā. Atsauksmes lūdzam iesūtīt: termini@lnb.lv
- Latvijas bibliotēku darba koprādītāji 2010-2013 pieejami Latvijas Nacionālās bibliotēkas tīmekļa vietnē: <http://domacc.lndb.lv/data/obj/file/244399.pdf>

Aktuāli

- 22. oktobrī LNB konferenču centrā notiks Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociācijas 20 gadu jubilejas konference.
- 29. oktobrī izbraukuma seminārs Dobeles reģiona bibliotekāriem.
- 30. oktobrī izbraukuma seminārs Līvānu reģiona bibliotekāriem.
- 4. novembrī LNB konferenču centrā notiks Latvijas Skolu bibliotekāru biedrības konference.
- 13. novembrī LNB konferenču centrā notiks seminārs Ogres reģiona bibliotekāriem.
- 13. novembrī Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītavā notiks diskusija „Gaismas pils – studentu otrās mājas”. Diskusijā piedalīsies Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Bibliotēku un informācijas zinātņu maģistrantūras studenti un pasniedzēji, kā arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas speciālisti.
- 27. novembrī LNB telpās notiks seminārs Rīgas Stradiņa Universitātes bibliotēkas un veselības aprūpes iestāžu bibliotēku darbiniekiem.
- (?) novembrī LNB konferenču centrā notiks Latvijas zinātnisko, speciālo un publisko bibliotēku direktoru sanāksme.
- 3. decembrī LNB konferenču centrā notiks reģionu galveno bibliotēku metodiķu seminārs.

Visa pasaule ir viena liela iespēja!

Kristīne Deksnē

2014. gada 29. augustā Latvijas Nacionālās bibliotēkas jaunās ēkas atklāšanas pasākumu ietvaros nozares speciālistiem bija iespēja apmeklēt diskusiju par bibliotēku interešu pārstāvniecību. Pasākumā piedalījās Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*International Federation of Library Associations and Institutions*, [IFLA](http://www.ifla.org)) prezidente Sinika Sipila (*Sinikka Sipilä*) un Nīderlandes princese Laurentīna (*Laurentien*). Diskusijā abas viesi dalījās ar savu redzējumu par bibliotēku lomu sabiedrībā un to, kā bibliotēku pārstāvji to nozīmi var sekmīgāk pamatot un pierādīt lēmumu pieņēmējiem gan lokālā un nacionālā līmenī, gan iesaistoties starptautiskās aktivitātēs. Tika runāts par to, kādus izaicinājumus bibliotēkas šobrīd saskata savā ceļā, kā tos risināt, un kādas sabiedrības problēmas bibliotēkas var palīdzēt risināt.

Sinika Sipila no Somijas tika ievēlēta par *IFLA* prezidenti pagājušajā gadā, un kā savas prezidentūras moto viņa ir izvēlējusies lozungu „Stipras bibliotēkas – stipras sabiedrības”. Viņas vadībā *IFLA* aktivitātes tiek plānotas saskaņā ar pagājušajā gadā prezentēto *IFLA* tendenču ziņojumu (*IFLA Trend report*), kas iezīmē piecas nozīmīgākās sociālās izmaiņas, ar kurām bibliotēkām to darbībā būs jārēķinās. Uz šīm tendencēm un to skaidrojumu tad arī bija balstīta Sinikas Sipilas prezentācija.

Aizvien lielāku lomu *IFLA* aktivitātēs ieņem tieši bibliotēku interešu pārstāvniecība starptautiskā, nacionālā un lokālā līmenī.

Foto: Evija Trifanova, LETA

Nīderlandes princese Laurentīna savā iedvesmojošajā uzrunā klātesošos mēģināja pārliecināt, ka nepastāv tāds vārds kā „problēma” – visa pasaule ir pilna ar iespējām, ir jāmeklē tikai tās saskatīt! Princese Laurentīna daudz pūļu ir veltījusi rakstpratības problēmu risināšanai starptautiskā līmenī. 2009. gadā viņa tika nozīmēta par UNESCO īpašo rakstpratības vēstnieci. Viņa vadīja augsta līmeņa Eiropas Savienības ekspertu grupu rakstpratības jautājumos, kas noslēdzās 2012. gadā, dodot impulsu projekta *ELINET* (Eiropas rakstpratības tīkls) aizsākumam šajā gadā.

Visa pasaule ir viena liela iespēja! (turpinājums)

Viņa ir Nīderlandes Lasīšanas un rakstīšanas (*Stichting Lezen & Schrijven*) fonda dibinātāja un goda priekšsēdētāja.

Fonda mērķis ir novērst bērnu analfabētismu un mazināt analfabētismu pieaugušo vidū kā Nīderlandē, tā visā pasaulē. Kopš šī gada fonds īsteno Bila un Melindas Geitsu fonda „Globālo bibliotēku” programmas projektu „Publiskās bibliotēkas 2020”, kura mērķis ir veicināt publisko bibliotēku interešu pārstāvēniecību Eiropas līmenī. Tāpat viņa ir Nīderlandes Publisko bibliotēku asociācijas goda priekšsēdētāja.

Princese uzsvēra, ka, meklējot sadarbības partnerus, vienmēr vajag koncentrēties uz mērķi un mēģināt saprast, kurš vēl ir ieinteresēts konkrētā mērķa sasniegšanā. Tāpat, runājot ar citiem, ir svarīgi likt uzsvāru un akcentēt lietas, kas svarīgas cilvēkiem, ar kuriem jūs runājat.

Tikšanās laikā diskusijas dalībnieki pastāstīja arī par bibliotēku aktivitātēm un sadarbības formām Latvijā, piemēram, par bērnu un jauniešu žūrijas aktivitātēm, bibliotēku sadarbību ar „Latvenro” u. c. Princese Laurentīna par dzirdēto bija pārsteigta un mudināja Latvijas bibliotekārus dalīties savā pieredzē un aktīvāk darboties starptautiskā līmenī.

Sekojoš šim aicinājumam, Bibliotēku konsultatīvā centra speciāliste Māra Jēkabsons ir sagatavojusi publikāciju „Latvijas publiskās bibliotēkas – aktīvas lasīšanas veicinātājas” („Latvia public libraries – active reading promoters”) ceturkšņa izdevumam „Scandinavian Library Quarterly”.

Iesim uz saviem mērķiem un būsim lepnī par sasniegto!

Lionas deklarācija par piekļuvi informācijai un attīstību

2014. gada augusta Lionas deklarācija tika uzrakstīta angļu valodā. Teksta redakcija angļu valodā ir uzskatāma par noteicošo.

Apvienoto Nāciju Organizācija šobrīd veido jaunu attīstības programmu, kas hronoloģiski nomainīs līdz tam aktuālo dokumentu „Tūkstošgades attīstības mērķi” (Millenium Development Goals). Programma kļūs par ceļvedi visām valstīm, piedāvājot daudzveidīgas metodes cilvēku dzīves uzlabošanai, un iezīmēs jaunus mērķus 2016.–2030. gadam.

Mēs, apakšā parakstījušies, ticam, ka piekļuves palielināšana informācijai un zināšanām visā sabiedrībā ar brīvi pieejamu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) palīdzību veicina ilgtspējīgu attīstību un cilvēku dzīves līmeņa uzlabošanu. Tāpēc mēs aicinām ANO dalībvalstis uzņemties starptautiskas saistības izmantot jauno Attīstības programmu pēc 2015. gada (Post-2015 Development Agenda), lai ikvienam nodrošinātu iespēju piekļūt informācijai, to saprast, izmantot un dalīties ar to, kas nepieciešams, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību un demokrātiju sabiedrībā.

Principi

Ilgtspējīga attīstība cenšas nodrošināt ilgtermiņa sociālekonomisko labklājību un pārticību cilvēkiem visā pasaulē. Valdību, parlamentu, vietējo pašvaldību un savienību, pilsonisko sabiedrību, privātā sektora un atsevišķu indivīdu spēja pieņemt pārdomātus lēmumus ir būtiska šo mērķu sasniegšanā.

Šajā kontekstā tiesībām uz informāciju jātransformējas kvalitatīvi jaunā līmenī. Piekļuve informācijai veicina attīstību, sniedzot cilvēkiem (īpaši sociāli atstumtiem un nabadzīgiem ļaudīm) iespēju:

- izmantot savas pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības;
- būt ekonomiski aktīviem, produktīviem un novatoriskiem;
- apgūt un izmantot jaunas prasmes;
- bagātināt kultūrolo identitāti un pašizpaušmi;
- piedalīties lēmumu veidošanā aktīvā un darbīgā pilsoniskā sabiedrībā;
- rast sabiedrībā balstītus risinājumus problēmām, kas saistītas ar attīstību;
- nodrošināt atbildību, caurspīdīgumu, labu pārvaldību, līdzdalību un iespējas;
- novērtēt valsts un privāto saistību ietvaros paveikto ilgtspējīgas attīstības veicināšanā.

Deklarācija

Saskaņā ar augsta līmeņa ekspertu grupas iegūtajiem datiem saistībā ar Attīstības programmu pēc 2015. gada (*Post-2015 Development Agenda*), konsultācijām par ANO Attīstības programmu pēc 2015. gada (*Post-2015 Development Agenda*) un Atvērtās darba mērķgrupas ziņojumu, vienprātīgi tika atzīta piekļuves informācijai izšķirošā loma attīstības veicināšanā, tāpēc mēs, apakšā parakstījušies, atzīstam, ka:

1. Nabadzības veidu ir daudz, un sekmes tās izskaušanā ir atkarīgas no ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas dažādās jomās.
2. Ilgtspējīgai attīstībai ir jānotiek, ievērojot vispārējos cilvēktiesību principus:

Lionas deklarācija par piekļuvi informācijai un attīstību (*turpinājums*)

- a) nevienlīdzību var samazināt, sniedzot lielākas iespējas, izglītību un iekļaujot sabiedrības dzīvē sociāli atstumtās grupas, tai skaitā sievietes, pamatnācijas, mazākumtautības, imigrantus, bēgļus, personas ar speciālām vajadzībām, vecāka gadagājuma cilvēkus, bērnus un jauniešus;
 - b) dzimumu līdztiesību līdz ar pilnīgu sociālo, ekonomisko un politisko iekļaušanu var ievērojami paaugstināt, nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai arī sievietēm un meitenēm;
 - c) cieņu un neatkarību var stiprināt, nodrošinot piekļuvi nodarbinātībai un atbilstošu darbu visiem cilvēkiem;
 - d) vienlīdzīga piekļuve informācijai, vārda brīvība, brīvība veidot biedrības un rīkot sapulces un privātums tiek veicināti, aizsargāti, aizstāvēti un respektēti kā centrālie faktori indivīda neatkarībai;
 - e) tiek nodrošināta visu cilvēku līdzdalība sabiedriskajā dzīvē, lai ļautu pašiem uzņemties atbildību par pārmaiņām, kas nepieciešamas dzīves uzlabošanai.
3. Plašāka piekļuve informācijai un zināšanām, kuru pamatā ir vispārēja rakstpratība, ir būtisks pamats ilgtspējīgai attīstībai. Lielāka kvalitatīvas informācijas, datu pieejamība un sabiedrības iesaistīšana to radīšanā nodrošinās pilnīgāku un caurspīdīgāku resursu sadali.
4. Tādu informācijas starpnieku kā bibliotēkas, arhīvi, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kopienu vadītāji un plašsaziņas līdzekļi, rīcībā ir gan zināšanas, gan resursi, lai palīdzētu pārvaldei, institūcijām un indivīdiem savstarpēji sazināties, organizēt, strukturēt un izprast datus, kas nepieciešami attīstībai. To var darīt:
- a) nodrošinot informāciju par pamattiesībām un dokumentiem, publiskajiem pakalpojumiem, vidi, veselību, izglītību, darba iespējām un valsts līdzekļu izlietojumu vietējās sabiedrības un cilvēku attīstībai;
 - b) iezīmējot un koncentrējot uzmanību uz būtiskām, neatliekamām vajadzībām un problēmām iedzīvotāju vidū;
 - c) attīstot sadarbību neatkarīgi no teritoriālajiem, kultūras un citiem ierobežojumiem, lai uzlabotu komunikāciju, apmainītos ar attīstības idejām un novērtētu tās;
 - d) saglabājot un nodrošinot nepārtrauktu piekļuvi kultūras mantojumam, pārvaldes dokumentiem un publiskajai informācijai ar nacionālo bibliotēku, arhīvu un citu valsts mantojuma institūciju starpniecību;
 - e) organizējot publiskas diskusijas un nodrošinot telpas plašākai sabiedrības līdzdalībai un iesaistei lēmumu pieņemšanā;
 - f) piedāvājot apmācības prasmju un iemaņu attīstībā, lai palīdzētu cilvēkiem izgūt un saprast informāciju un atrast pakalpojumus, kas viņiem būtu visnoderīgākie.
5. IKT infrastruktūras attīstību var izmantot, lai paplašinātu sakaru tīklus, paātrinātu pakalpojumu piegādi un nodrošinātu piekļuvi īpaši svarīgai informācijai, sevišķi attālās apdzīvotās vietās. Bibliotēkas un citi informācijas starpnieki var izmantot IKT infrastruktūru kā tiltu, lai savienotu plašu starp nacionālo politiku un iespēju to īstenot reģionos, lai nodrošinātu, ka attīstības ieguvumi sasniedz visas kopienas un apdzīvotās vietas.
6. **Tāpēc mēs, apakšā parakstījušies, aicinām ANO dalībvalstis atzīt, ka ilgtspējīgai attīstībai ir nepieciešama piekļuve informācijai un prasmes to efektīvi izmantot, un nodrošināt, lai šie mērķi tiek iekļauti Attīstības programmā pēc 2015. gada (*Post-2015 Development Agenda*):**
- a) apliecinot sabiedrības tiesības uz piekļuvi informācijai un datiem, vienlaikus respektējot tiesības uz personas privātumu;
 - b) atzīstot vietējās varas, informācijas starpnieku un infrastruktūras (tādas kā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) un brīvpiekļuves internets) lomu attīstībā;
 - c) pieņemot tādu darbības politiku, standartus un likumus, lai nodrošinātu pastāvīgu informācijas finansēšanu, integritāti, saglabāšanu un nodrošināšanu no valsts pusēs, kā arī publisku piekļuvi tai;
 - d) izstrādājot mērķus un rādītājus, kas nodrošina piekļuves informācijai un datiem ietekmes novērtējumu, kā arī sniedzot gads-kārtējus pārskatus par programmas mērķu īstenošanas gaitu īpašā ziņojumā „Attīstība un piekļuve informācijai” (*Development and Access to Information, DA2I*).

Parakstīšanas instrukcija

Ieinteresētās personas, kurām ir līdzīgs redzējums tam, ko pauž Lionas deklarācija par piekļuvi informācijai un attīstību, tiek aicinātas pievienoties parakstītājiem, kas jau ir parakstījuši Deklarāciju <http://www.lyondeclaration.org/>

Projekts „Augstvērtīga tulkotā un oriģinālliteratūra bibliotēkās”

Solvita Ozola

Valsts Kultūrkapitāla fonda izsludinātajā projektu konkursu otrajā kārtā tika apstiprināts Latvijas Nacionālās bibliotēkas un Latvijas Bibliotekāru biedrības izstrādātais projekts „Augstvērtīga tulkotā un oriģinālliteratūra bibliotēkās”. Projekta mērķis ir sekmet augstvērtīgas tulkotās un latviešu oriģinālliteratūras izdevumu pieejamību Latvijas publiskajās bibliotēkās, veicināt Latvijas un pasaules kultūras klasisko vērtību un laikmetīgās literatūras iepazīšanu ar grāmatu starpniecību.

Lai projekta īstenošana noritētu kvalitatīvi, tika izvēlēti četri eksperti, kas pārstāv Valsts Kultūrkapitāla fondu, Latvijas Nacionālo bibliotēku, Latvijas Bibliotekāru biedrību un publiskās bibliotēkas. Viens no ekspertu uzdevumiem bija izvērtēt pēdējā gada laikā izdoto tulkoto un latviešu oriģinālliteratūru. Rezultātā tika atlasītas 53 tulkotās un latviešu oriģinālliteratūras grāmatas. Augstā Latvijas Nacionālā bibliotēka un Latvijas Bibliotekāru biedrība izsludināja projektu konkursu Latvijas publiskajām bibliotēkām uz atbalsīto grāmatu kolekciju. Tika iesniegti 74 bibliotēku projekti, kuros iesaistītas 577 bibliotēkas. Eksperti izvērtēja iesniegtos projektus un rezultātā atbalstīja 55 bibliotēku projektus, kuros piedalās 456 bibliotēkas. Vērtējot projektus, tika ņemts vērā konkursa nolikumā prasītais, īpašu uzmanību pievēršot pamatojumam par grāmatu kolekcijas nepieciešamību.

Eksperti, vērtējot iesniegtos projektus, nonāca pie vairākiem secinājumiem. Pirmkārt, uzrādītie projekta pamatojumi apliecina nepietiekamo pašvaldību finansējumu bibliotēkām, kā arī nevienmērīgu līdzekļu sadalījumu, taču atklāj, cik zinošs un pieredzējis augstvērtīgas literatūras atlasē un komplektēšanā ir bibliotekārs. Otrkārt, gadu no gada atkārtojas situācija, ka bibliotēkās nepietiekami tiek komplektēta oriģinālliteratūra, nemaz nerunājot par augstvērtīgu tulkoto literatūru, kas tiek iegādāta vēl mazāk. Treškārt, projektu pieteikumos kā galvenie situācijas raksturotāji ir izvēlēti skaitļi un statistika, un trūkst tekstuāla pamatojuma grāmatu kolekcijas saņemšanai un izlietojumam; sadarbība un starpbibliotēku abonements ļauj apmierināt gandrīz jebkuru pieprasījumu. Vairākās novadu centrālajās bibliotēkās veiksmīgi izveidota rotējošā grāmatu kopa. Tāpat eksperti secinājuši, ka nepieciešama bibliotekāru apmācība projektu rakstīšanā un nosacījumu izpildē. Kopumā var teikt, ka lielākā daļa projektu atbilda izvirzītajiem nosacījumiem, un bija ievērots nolikumā prasītais.

Šobrīd projekta grāmatu kolekcija ir iepirkta un atrodas Mūkusalas ielā 3, un novadu bibliotēku pārstāvji jau veiksmīgi izņem iepirktais grāmatas. Cerēsim, ka katra grāmata atradīs ceļu pie sava lasītāja. Projekta īstenošanu pārliecība ir, ka kvalitatīva grāmata bibliotēkā ir investīcija ilgspējīgā sabiedrībā.

Projekts „Augstvērtīga tulkotā un oriģinālliteratūra bibliotēkās” turpina Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstītā projekta „Latviešu oriģinālliteratūra un autori bibliotēkās” idejas. Īpaši Latvijas mazās bibliotēkas, kuras piedalījās projekta konkursā, pozitīvi novērtējušas sava krājuma papildināšanas iespēju, kā arī izvēlēto grāmatu kolekciju. Tas apliecina, ka kvalitatīvas literatūras komplektēšanai bibliotēkās pievēršama arvien lielāka uzmanība, taču tas jāveic arī pašiem bibliotekāriem, nevis jāpaļaujas tikai uz projektu ietvaros izdarīto ekspertu izvēli. Publiskajās bibliotēkās, kas dažviet ir vienīgie kultūras pieejamības punkti, iedzīvotājiem jābūt iespējai saņemt ne tikai vērtīgākos Latvijā izdotos latviešu oriģinālliteratūras izdevumus, bet arī augstvērtīgus tulkojumus. Daudzi Latvijas tulkotāji ir augstas klases profesionāļi, un viņu tulkojumi ļauj iepazīt ne tikai kādu vērtīgu ārzemju autora darbu, bet arī baudīt labu tulkojumu.

Ar minētajiem projektiem tiek sniegts atbalsts ne vien Latvijas publiskajām bibliotēkām, lasītājiem, izdevējiem, bet arī rakstniekiem un tulkotājiem, tādējādi nodrošinot nozares dzīvotspēju un atgriezenisko saiti „izdevējs-rakstnieks-lasītājs”, „augstvērtīga literatūra-kvalitatīva rakstniecība-izglītots, domājošs lasītājs”.

Uz turpmāku sadarbību!

Pieaugušo lasīšanas veicināšana un Latvijas kultūras kanona atdzimšana

Līga Piešiņa

Ne tikai lasīt, bet arī spriest par izlasīto un vērtēt to, ir būtiski, kad rūpējamies ne tikai par jaunās paaudzes lasīšanas prasmēm, bet arī dažādām mūžizglītības formām, tajā skaitā lasīšanas veicināšanu pieaugušo vidū. 2013. gadā Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstītā projekta „Latviešu oriģinālliteratūra Latvijas novadu bibliotēkās un tikšanās ar autoriem” veidotā latviešu oriģinālliteratūras kolekcija nonāca visu deviņu Latvijas republikas pilsētu publiskajās bibliotēkās, 110 novadu publiskajās bibliotēkās un Latvijas Neredzīgo bibliotēkā, kā arī rakstnieki Andra Manfelde, Dace Judina, Pauls Bankovskis un Gundega Repše viesojās Dundagā, Smiltēnē, Daugavpilī, Viesītē, Līvānos, kur tikās ar lasītājiem.

Projekta rezultātā ir palielinājusies publisko bibliotēku darbinieku interese par iespēju iesaistīties tāda veida projektos, kas dod iespēju aicināt uz tikšanos rakstniekus un tulkotājus. Īpaši tas attiecas uz attālākajiem reģioniem, kur literāti parasti viesojas retāk. 2013. gada decembrī Ciblā viesojās rakstniece Nora Ikstena, kura tikās ar Ciblas vidusskolas audzēkņiem un bibliotēkas lasītājiem, stāstīja par savu literāro darbību un jaunākajām grāmatām. Bibliotēkas darbinieki atzina, ka pēdējo gadu laikā samazinājusies iespēja organizēt šāda veida tikšanās, kuras lasītāji uzskata par nenovērtējamām.

Publiskās bibliotēkas Latvijā, analizējot savu darbu krājuma veidošanas un papildināšanas jomā, izvērtējot krājuma papildināšanas iespējas un krājuma sastāvu, secinājušas, ka publisko bibliotēku lasītāji visvairāk lasa grāmatas latviešu valodā.

Pieaugušo lasīšanas veicināšana un Latvijas kultūras kanona atdzimšana (*turpinājums*)

Tādēļ prioritāte, komplektējot krājumu, ir latviešu oriģinālliteratūra un kvalitatīva tulkotā literatūra. Akcentējot vienu no bibliotēkas funkcijām – kultūras funkciju – un nodrošinot lasītāju ar kvalitatīvas daļlīteratūras izdevumiem, būtisks ir emocionālais un izglītojošais aspekts, kas pat kūrākos lasītājus pievērš kvalitatīvai literatūrai un literārā procesa izpētei. Projekta atskaišu dati liecina, ka pieprasījums pēc konkrēta autora rakstītā palielinās pēc tam, kad ir notikusi tikšanās ar grāmatas autoru vai tulkotāju.

Jauno grāmatu ienākšana bibliotēkā lasītājiem ir svētki, kas top neaizmirstami, ja bibliotēkā ierodas autors – ar stāstījumu par jauno grāmatu, par savu literāro darbību, par dzīvi kopumā. Lasītāji gūst daudz pozitīvu emociju, kas mudina lasīšanas vēlmi. Lasītāji labprātāk iesaistās diskusijās par izlasīto, ja viņiem iepriekš jau ir bijusi iespēja uzklaut autoru vai tulkotāju stāstījumu.

Lasītāji novērtē arī literārā procesa nepārtrauktības un pārmantojamības nepieciešamību. Tāpēc Valsts Kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas „Profesionālās mākslas pieejamība reģionos” atbalstītā projekta „Tikšanās Latvijas novadu bibliotēkās”, ko realizē Latvijas Nacionālā bibliotēka, ietvaros notiek latviešu autoru un tulkotāju viesošanās Latvijas bibliotēkās. Tie ir autori un tulkotāji, kuru veikumu Latvijā ir pozitīvi novērtējuši gan profesionāļi, gan lasītāji: Māra Zālīte, Nora Ikstena, Gundars Ignats, Pauls Bankovskis, Liāna Miķelsone, Valdis Rūmnieks, Andrejs Migla, Inguna Bauere, Dace Judina, Kaspars Pūce, Dace Meiere un Silvija Brice. Pēc projekta noslēguma varēs droši teikt, ka viņi apmeklējuši teju visus Latvijas reģionus.

Ar projektu „Tikšanās Latvijas novadu bibliotēkās” tiek turpināts lasīšanas veicināšanas process, kas arī prasa nepārtrauktību. Tas ir process, kas veicina kvalitatīvas literatūras ienākšanu Latvijas publiskajās bibliotēkās – gan jaunāko latviešu oriģinālliteratūru, gan tulkojumus. Tāpat projekts dod iespēju autoriem un tulkotājiem satikt savu lasītāju, sarunāties, iedvesmoties jaunu darbu radīšanai.

Kā liecina gan statistika, gan novērojumi, Latvijas kultūras klasiskajām vērtībām bibliotēkās diemžēl bieži tiek pievērsts par maz uzmanības. 2014. gada pirmajā pusē Latvijas Nacionālā bibliotēka kopā ar publiskajām bibliotēkām rīkoja pasākumu ciklu „Latvijas kultūras kanona zīmē”. Pasākumu cikls bija projekta „Latvijas kultūras kanona vērtību popularizēšana Latvijas publiskajās bibliotēkās” sastāvdaļa. Projekta gaitā 59 Latvijas publisko bibliotēku krājums tika papildināts ar astoņām grāmatām, kas atspoguļo Latvijas kultūras kanona vērtības, kā arī izveidota ceļojošā izstāde „Latvijas kultūras kanons portālā „Zudusī Latvija””, kas šobrīd aplūkojama Kurzemē (oktobrī – Liepājā, novembrī un decembrī – Kursīšos). Izstādes autore ir projekta „Zudusī Latvija” vadītāja Ginta Zalcmane un māksliniece Ilze Ramane.

Vēlme veicināt Latvijas kultūras kanona atpazīstamību un rosināt diskusijas par kultūras vērtībām, to pārvērtēšanu mudināja Kultūras ministriju turpināt projekta finansējumu. Tā projekta „Daudzveidīgu aktivitāšu atbalsts Latvijas reģionos, tai skaitā radošās darbnīcas bērniem” realizētāji pievērsušies reģionālajām kultūras vērtībām. Tīmekļa resursos tiek veidotas un apkopotas fotogalerijas, kas atspoguļo vietējo kultūras mantojumu, ko vietējās kopienas izceļ kā vērtību. Tapusi ceļojošā izstāde „Latvijas pilsētas grāmatās un digitālajās kolekcijās”. Būs tikšanās, kas notiks Latvijas kultūras kanona personības zīmē. Tajās Uldis Bērziņš stāstīs par savām mīļākajām grāmatām, savām vērtībām, skanēs Jāņa Jaunsudrabiņa daiļradē balstītas literārās kompozīcijas. Latvijas kultūras kanona personības-jubilāri uzskatāmi par īpašu iemeslu sarunām par vērtībām. Zinātkārajai jaunatnei projekta ietvaros tiek piedāvātas radošās darbnīcas, kā arī iecerēts veidot bērnu kultūras kanonu. Vēlme izzināt savas zemes kultūras vērtību bagātības ir iemesls, lai sacītu: „Kanons atdzīvojas”.

Jauna ceļojošā izstāde „Latvijas pilsētas grāmatās un digitālajās kolekcijās”

Ekspozīcijas tehniskais apraksts:

- 4 planšetes (0,70 x 1,00 m)
- 27 grāmatas (grāmatu skaits var mainīties)
- 2 mapes (A4)

Novadpētniecība ir nozīmīgs Latvijas publisko bibliotēku darba virziens. Daudzi bibliotekāri ir aktīvi novadpētnieki un autori vai līdzautori par Latvijas apdzīvotajām vietām izdotajām grāmatām. Pēdējos gados strauji aug izdevumu skaits, kuru tematika saistās ar kāda Latvijas novada, pagasta vai pilsētas vēsturi. Taču daudzas grāmatas tiek izdotas lokāli un netiek popularizētas plašāk. Tāpat bibliotēkas veido novadpētniecības datubāzes un novadpētnieciska rakstura digitālās kolekcijas, kuras bieži vien tā arī paliek apslēptas bibliotēkas tīmekļa vietnes dziļumos.

Izstādes mērķis ir popularizēt Latvijas novados izdoto novadpētniecības literatūru un bibliotēku veidotās digitālās kolekcijas, lai Latvijas pilsētu un novadu vēstures lappuses un bibliotēkās glabātie vērtīgie novadpētniecības materiāli būtu pieejami visiem.

Izstādes pamatu veido aptuveni 30 grāmatas, kas izdotas dažādos laikposmos. Tā ir izlase no izstādei pievienotā grāmatu saraksta, kas ietver 163 izdevumus. Daudzi no šiem izdevumiem ir bez maksas lasāmi Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālās bibliotēkas portālā „Grāmatas”, arī šis resurss ir popularizēšanas vērts. Eksponejot izstādī, vēlams Latvijas Nacionālās bibliotēkas eksemplāru klāstu papildināt ar jūsu bibliotēkas krājumā esošo literatūru par Latvijas pilsētām un novadiem.

Otra izstādes daļa ir planšetes, kas tapušas ciešā sadarbībā ar Gulbenes novada bibliotēku, Jelgavas Zinātnisko bibliotēku, Krāslavas novada centrālo bibliotēku un Ventspils bibliotēku. Planšetēs skatāmas vizuālas liecības no šo pilsētu pagātnes un tagadnes

Jauna ceļojošā izstāde „Latvijas pilsētas grāmatās un digitālajās kolekcijās” (turpinājums)

dzīves. Planšetēs redzamās fotogrāfijas papildina saraksts, kas sniedz ieskatu Latvijas bibliotēku veidotajās novadpētnieciska rakstura digitālajās kolekcijās.

Izstādes autore: Māra Jēkabsone un Ilze Ramane. Tā tapusi Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstītā projekta „Tikšanās Latvijas novadu bibliotēkās” ietvaros.

Bibliotēku nozares terminoloģija Igaunijā

Kellija Pärkere

Igaunijas Nacionālās bibliotēkas vadošā speciāliste

Igaunijas Bibliotekāru biedrības Terminoloģijas komisijas sekretāre

Igaunija ir ļoti aktīva bibliotēku terminoloģijas jomā. Terminoloģijas komisija tika izveidota 1971. gada 16. jūlijā ar Igaunijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kultūras fonda direktīvu. Kopš 1993. gada komisija darbojas Igaunijas Bibliotekāru biedrības paspārnē. Komisijas priekšsēdētājs ir Kalju Tammaru, Igaunijas Repozi-tārija bibliotēkas krājuma vadītājs, sekretāre – Kellija Pärkere, Igaunijas Nacionālās bibliotēkas vadošā speciāliste. Pavisam darba grupā ir 15 biedri no dažādām organizācijām (Igaunijas Nacionālās bibliotēkas, Tallinas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas, Igaunijas Repozi-tārija bibliotēkas un Tallinas Universitātes), kā arī valodas speciālists no Igaņu valodas institūta. Sanāksmes notiek 7–8 reizes gadā. Dalība sanāsmēs ir brīvprātīga; visiem sanāsmēs aplūkotajiem terminiem tiek veidota definīcija un pievienoti ekvivalenti svešvalodās. Ja nepieciešams, tiek pieaicināti arī dažādu jomu speciālisti, piemēram, kartogrāfijas, statistikas pārzinātāji.

Terminoloģijas komisijas galvenais mērķis ir veidot bibliotēku terminu tiešsaistes vārdnīcu, konsultēt tulkotājus un kolēģus, un starp standartizācijas komiteju. Gandrīz katrā sanāsmē tiek iesniegti kolēģu lūgumi izskatīt dažādus terminoloģijas jautājumus, piemēram, par Igaunijas Nacionālās bibliotēkas jaunās nacionālo digitalizēto periodisko izdevumu datubāzes lokalizāciju un elektroniskā kataloga ESTER lokalizāciju. Jauno terminu izlase tiek publicēta Igaunijas bibliotēku nozares žurnālā „Raamatukogu”, kas iznāk 6 reizes gadā. Lai dažādu jomu terminoloģijas jautājumus varētu apspriest plašākā lokā, bibliotēku terminoloģijas komisija sadarbībā ar Igaunijas Nacionālo bibliotēku un Igaunijas Bibliotekāru biedrību ik gadu organizē terminoloģijas semināru.

Komisijas sēdi vada Kalju Tammaru (no labās)

Bibliotēku terminoloģijas darbu atbalsta daudzas organizācijas. Vēsturiski mums ir bijusi cieša sadarbība ar Igaunijas Terminoloģijas asociāciju, bet diemžēl tā jau vairākus gadus neveic aktīvu darbu. Igaunijas Nacionālā bibliotēka algo nepilna laika vadošo terminoloģijas speciālistu un nodrošina terminoloģijas komisiju ar apspriežu telpām. Sakarā ar daudzām strukturālām izmaiņām Igaunijas Nacionālajā bibliotēkā, bibliotēku nozares terminologa amata vieta ir vairākkārt pārcelta no vienas nodaļas uz citu. Šķiet, ka bibliotēkā terminoloģija nepieder nevienai konkrētai jomai, un tajā pašā laikā attiecināma uz visiem sektoriem. Šobrīd bibliotēku nozares terminologa amata vieta pieder Igaunijas Nacionālās bibliotēkas Mārketinga departamentam.

2008. gadā Igaunijas Izglītības un zinātnes ministrijā tika uzsākta valsts programma „Atbalsts igauņu valodas terminoloģijai (2008–2012)”. Tās mērķis – atbalstīt terminoloģijas komisiju darbu, terminoloģijas studijas augstskolās u. tml. Programmas ietvaros bibliotēku nozares terminoloģijas komisija saņēmusi finansējumu vairākas reizes. Valdība ir apstiprinājusi programmas turpinājumu 2013.–2017. gadam, un šogad bibliotēku nozares terminoloģijas komisija atkal pieteicās finansējumam – 2014. gadam mēs saņemām finansējumu tiešsaistes vārdnīcas tehnisko risinājumu attīstībai, 9. terminoloģijas semināra organizēšanai, kā arī komisijas ikdienas darba nodrošināšanai.

Tiešsaistes vārdnīca sākotnēji bija paredzēta kā pagaidu risinājums, līdz vārdnīca tiktu publicēta papīra formā. Šobrīd, kad tehnoloģiju attīstība ir vairāk vērsta uz tīkla risinājumiem, maz ticams, ka tā tiks iespiesta. Protams, tiešsaistes vārdnīcai ir arī daudzas

Bibliotēku nozares terminoloģija Igaunijā (turpinājums)

priekšrocības. Tā ir ērtāka lietotājiem, jo brīvi pieejama ikvienam. Tiešsaistes versija ļauj vārdnīcai būt dinamiskai – valoda pastāvīgi mainās un attīstās, tāpat kā pasaule kopumā, līdz ar to mēs varam pastāvīgi atjaunināt un attīstīt savu vārdnīcu.

Tiešsaistes vārdnīca tiek uzturēta [Igaunijas Nacionālās bibliotēkas serverī](#), tajā iekļauti vairāk nekā 4600 publiski pieejami termini un vairāk nekā 1500 neapstiprināti termini. Terminoloģijas komisijas ikdienas darbs ir sistematizēt un sakārtot līdz galam neizstrādātos terminus, kuri tiek publiskoti uzreiz pēc apstiprināšanas. Termini un definīcijas ir uzrādītas igauņu valodā, termina ekvivalenti – angļu, vācu, somu, franču un krievu valodās. Standartu termini ir skatāmi atsevišķi. Datubāzes modulis ļauj pievienot šķirkļiem attēlus. Esam sākuši pievienot attēlus konkrētiem jēdzieniem, kurus iespējams vizualizēt fotoattēlā, piemēram, [kartuša](#), [reljefa modelis](#), [diskete](#).

Terminu apkopošanā un uzkrāšanā tiek izmantota jēdziena koncepcija – vienā šķirklī ietverts viens jēdziens. Piemēram, ja lietotājs meklētu angļu vārdu „letter”, viņš redzētu divus šķirkļus ar nosaukumu „letter”, kuri apzīmē atšķirīgus jēdzienus un kuriem ir atšķirīgi ekvivalenti citās valodās („letter” – ‘grafisks simbols’ – igauņu valodā ir „täht”, sal. „letter” – ‘rakstisks ziņojums’ – igauņu valodā ir „kiri”, savukārt „kiri” apzīmē vēl vairākus citus jēdzienus). Jēdziena koncepcija tiek izmantota, lai izvairītos no sinonīmiskām pretrunām un jēdzieniskām neatbilstībām, kas bieži rodas, ja tiek lietota uz vārda balstīta metode. No neatbilstībām iespējams izvairīties arī ar sistemātisku terminoloģijas darbu, veicot saistīto jēdzienu apkopošanu. Mēs bieži izvelkam (*extract*) no datubāzes saistītus jēdzienus, izskatām tos kopsakarībā un sagatavojam jēdzienu kopas, kuras apspriežam kā vienu veselumu. Piemēram, 2013. gadā, pieaicinot speciālistu no Igaunijas Nacionālās bibliotēkas, kopumā apspriedām gandrīz simts kartogrāfijas terminus.

Tiešsaistes vārdnīcu 2008. gadā izstrādājis Igaunijas Nacionālās bibliotēkas programmētājs. Tā ir balstīta atvērtā pirmkoda programmatūrā un pārveidota atbilstoši mūsu vajadzībām. Vārdnīca atrodas vienā no Igaunijas Nacionālās bibliotēkas serveriem. Datubāzes satura administrators ir vadošais terminoloģijas speciālists, kas vienlaikus ir arī terminoloģijas komisijas sekretārs. Vārdnīcas satura pārvaldības sistēma ir viegli saprotama. Visi terminoloģijas komisijas dalībnieki ir apstiprināti sistēmas lietotāji, taču lietotāju lomas var atšķirties – sistēmas administrators, satura administrators un novērotājs. Novērotāji nevar veikt izmaiņas, bet var aplūkot visus terminus, tostarp nepabeigtos. Sistēma paredz arī iespēju atzīmēt kļūdas un tās komentēt, grupēt un eksportēt terminus, atzīmēt izšķirošās sēdes protokola numuru – tas viss nav pieejams un redzams parastajiem lietotājiem.

Tiek plānots modernizēt un attīstīt terminu datubāzi, kā arī lietotāja saskarni. Vēlamies pievienot jaunus laukus (piemēram, stila, komentāru un avotu lauku) un viegli pieejamu statistikas moduli. Esam arī nodomājuši atjaunot lietotāja saskarnes izskatu un optimizēt vārdnīcu meklējājprogrammām, piemēram, „Google”.

Plānojot savu ikdienas darbu un ilgtermiņa attīstību, mums jādoma par gala lietotāju. 2012. gada statistikas rezultāti atklāja, ka vēlamās meklēšanas valodas ir igauņu, angļu, krievu, vācu, somu un franču valoda. Populārākie meklējumi bija „teavik” – ‘dokuments, ieraksts’, „raamatukogu” – ‘bibliotēka’, „kirje” – ‘aprakstošs ieraksts, bibliogrāfiskais apraksts’, „raamat” – ‘grāmata’, „bibliograafia” – ‘bibliogrāfija’, „e-raamat” – e-grāmata. Apzinājām arī populārākos meklējumus termiņiem, kas vēl nebija iekļauti mūsu vārdnīcā, lai varētu sākt tos apspriest un pievienot, piemēram, „infokäitumine” – ‘informācijdarbības’. Vēl viens piemērs – termins „normkirje”, kas patiesībā bieži tiek kļūdaini uzrakstīts un tāpēc paliek neatrasts. Pareizā forma ir „normikirje” – „autoritatīvais ieraksts”, tāpēc pievienojām arī kļūdaino formu ar atzīmi „nepareizs”.

2013. gadā veicām arī nelielu aptauju, lai uzzinātu, cik populāra ir mūsu vārdnīca un kādas ir lietotāju vēlmēs. Saņēmām atbildes no 58 bibliotēku un informācijas zinātņu studentiem un absolventiem: 93% respondentu bija informēti par vārdnīcu, 70% uzrādīja, ka vārdnīcu ieteicis pasniedzējs, vairāk nekā 20% atzina, ka paši atraduši to internetā, tikai daži respondenti norādīja, ka to ieteikuši bibliotēkas darbinieki vai citi studenti. Vairāk nekā 80% vārdnīcas lietotāju atbildēja, ka viņi izmanto datubāzi, lai atrastu definīcijas igauņu termiņiem, aptuveni 40% izmanto to tulkošanai, apmēram 20% lasīšanai svešvalodā un mazāk nekā 20% to izmanto tikai intereses pēc. Vārdnīca ir aprīkota ar saiti, kas ļauj lietotājiem sūtīt mums savus ierosinājumus un jautājumus, bet gandrīz visi respondenti norādīja, ka viņi nekad nav to lietojuši. Tas norāda, ka vārdnīcas veidotājiem ir vairāk jānodrošina lietotājus to izmantot. Visbeidzot, respondenti atzina, ka vārdnīca ir ļoti noderīga – „definīcijas ir viegli saprotamas”, „tas ir patiesi izcils instruments”, „tā ir konkrēta vieta, kur meklēt palīdzību un gūt pārlicību”. Daži lietotāji izteica arī kritiskas piezīmes, piemēram, „nav pietiekami daudz jaunu terminu”. Tas ir tas, ko mēs ik dienu cenšamies uzlabot.

Esam apsvēruši dažādas stratēģijas, kā pēc iespējas vairāk apzināt IKT jomas terminus. Jauni termini un jēdzieni veidojas ātrāk nekā mēs spējam tos apkopot un apspriest. Viena no iespējām ir izmantot kopveidošanu (*crowdsourcing*) – jaunu terminu un definīciju vākšanā iesaistīt studentus, bibliotēku darbiniekus, pasniedzējus un citus speciālistus. Savāktu materiālu vēlāk varētu apspriest un apstiprināt, iesaistot elektronisko pakalpojumu speciālistus, kuri būtu gatavi dot savu ieguldījumu.

Atslēgas vārds ir „terminoloģija sadarbībā” – komunikācija starp pasniedzējiem un studentiem, valodu speciālistiem un citiem dažādu jomu speciālistiem. Un, protams, starptautiskā sadarbība vienmēr ir noderīga. Atbalsts, finansējums un augsts statuss kolēģu un citu organizāciju vidū – tikai tā var gūt stabilu pamatu nozīmīgam terminoloģijas darbam.

Jauns izdevums "Inovācijas bibliotēkās"

Marlēna Krasovska

Arvien jauni tehnoloģiski sasniegumi, augstas kvalitātes ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu straujā attīstība, mobilo ierīču ekspansija, cilvēku dzīves stila un paradumu maiņa digitālā laikmeta izaicinājumu ietekmē, sabiedrības novecošana un vēl daudzi citi pārmaiņu procesi pasaulē izraisījuši ievērojamas izmaiņas bibliotēku darbā.

Aktuālākas kā jebkad agrāk bibliotēkās kļuvušas prasmes, kā vadīt pārmaiņas, attīstīt jaunas idejas un ieviest inovācijas — jaunus bibliotēku pakalpojumus un darbības modeļus. Tādēļ **Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūta Bibliotēku konsultatīvais centrs sagatavojis ieteicošu konsultatīvo līdzekli nozares speciālistiem "Inovācijas bibliotēkās"**. Izdevuma mērķis — veicināt izpratni par inovāciju lomu un nozīmi bibliotēku attīstībā un rosināt bibliotēku darbiniekus kļūt par aktīviem, radošiem un veiksmīgiem inovatoriem.

Šī brīža pārmaiņas bibliotēkās ir aizraujošas un sabiedrību iedvesmojošas. Tēlaini izsakoties, bibliotēkas no grāmatu kūniņām pārvēršas spilgtos un krāsainos taureņos, kas dodas plašajā pasaulē, piesaistot ikviena uzmanību. No materiālu krātuvēm un vietas individuālām studijām bibliotēkas pārtapušas par sociālo un kultūras aktivitāšu centriem. Bibliotekārs no krājumu pārvaldītāja kļūst par aktīvu satura veidotāju, sabiedrisku pasākumu režisoru un organizatoru. Par neatņemamu bibliotēkas daļu kļuvusi skatuve, telpas pasākumiem, izstāžu zāles, kafējnīcas. Bibliotēku jaunais moto: "Mazāk grāmatu, vairāk — dzīves!"

Dažas pārmaiņas bibliotēkās ir pārdrošas un prasa pārvērtēt mūsu līdzšinējos priekšstatus par lietu kārtību. Piemēram, bibliotēkas bez grāmatām (*bookless library*), kurās grāmatu plauktus pilnībā aizstājušas tehnoloģiju darbstacijas, vai 'atvērtās bibliotēkas' (*open library*), kurās ir gan grāmatas, gan lasītāji, bet nav — bibliotekāru. Salsas kursi, Argentīnas tango, suņi un dzimšanas dienas svinības bibliotēkā. Bibliotēkas katalogs parkā un pludmalē. Bibliotēka — lasītāja kabatā. Bibliotēka — darba vieta ikvienam. Grāmatas, kas pieejamas lasītājiem 24/7 režīmā — pat tās, kuru nemaz nav jūsu bibliotēkā!

Izdevumā sniegts ieskats inovāciju teorijā — skaidrots inovācijas jēdziens un būtība, apskatīts inovāciju ieviešanas process, raksturoti inovācijas kavējošie un veicinošie faktori organizācijās. Izdevuma otrajā daļā apskatītas citvalstu bibliotēku inovācijas, kas raksturo nozīmīgākos bibliotēku attīstības virzienus pasaulē, kā arī ilustrē inovāciju daudzveidību bibliotēku darbā: mobīlie bibliotēku pakalpojumi, 'atvērtās bibliotēkas', tīmekļorientēta lasīšanas veicināšana, 50+ pakalpojumi, e-grāmatu un e-žurnālu piedāvājums bibliotēkās u.c.

[Izdevums "Inovācijas bibliotēkās" pieejams ikvienam interesentam.](#)

Jaunākā profesionālā literatūra

Elita Vīksna

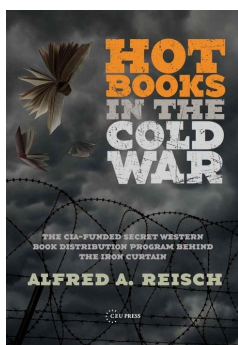
Schull, Diantha Dow. *50+ library services : innovation in action* / Diantha Dow Schull. Chicago : ALA Editions, 2013. xxvii, 335 p. ISBN 978-0-8389-1119-8.

Sabiedrība noveco – demogrāfijas pētījumi pārliecinoši uzrāda vecākās paaudzes īpatsvara pieaugumu. Piecdesmit gadu vecumu pārsniegušie apmeklētāji ir viena no aktīvākajām publisko bibliotēku lietotāju grupām, taču viņu lasīšanas intereses un informācijas vajadzības būtiski atšķiras no tāda paša vecuma pārstāvju ieradumiem iepriekšējos laikposmos. Tāpēc nepieciešams pārskatīt bibliotēku piedāvātos pakalpojumus un rūpīgi izvērtēt šīs vecumgrupas klientu vēlnes.

Izdevums tapis ciešā sadarbībā ar bibliotekāriem-praktiķiem, uzklausot viņu pieredzi – veiksmes stāstus un radošās idejas. Autore analizē bibliotēku piedāvājumu lietotājiem vecuma grupā 50+, apraksta labas prakses piemērus (ASV bibliotēkās īstenotas programmas un projektus), raksturojot izvēlēta temata aktualitāti un tendences, kā arī norādot īstenoto projektu mērķus, saturu, partnerus un finansējuma avotus.

Reisch, Alfred Alexander. *Hot books in the Cold War : the CIA-funded secret book distribution program behind the Iron Curtain* / Alfred A. Reisch. Budapest : Central European University Press, 2013. xxviii, 561 p. ISBN 978-615-5225-23-9.

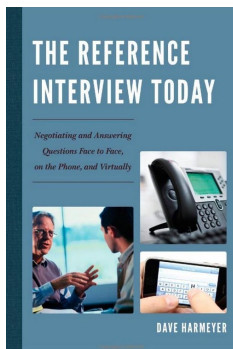

Pētījums piedāvā padziļinātu ieskatu vienā no līdz šim maz zināmām, taču efektīvām aukstā kara ideoloģiskās cīņas metodēm. Tā bija grāmatu programmas īstenošana, kas risinājās no 1946. līdz 1991. gadam, kulmināciju sasniedzot laikposmā starp 1957. un 1970. gadu, kad vairāk nekā 10 miljoni grāmatu un periodisko izdevumu tika nosūtīti uz Varšavas bloka valstīm (tajā skaitā Lietuvu, Latviju un Igauniju), tādējādi uzturot šo valstu iedzīvotāju intelektuālo brīvību, bet netieši atbalstot arī komunistiskā režīma sabrukumu. Būdam tieši iesaistīts šajās norisēs (atbildot par Ungārijas sektoru), autors ne vien detalizēti apraksta pieredzēto, bet arī spilgti raksturo programmā iesaistītās personālijas, īpaši izceļot idejas autoru Semu Vokeru (*Sam S. Walker*) un līdzstrādnieku Džordžu Maindenu (*George C. Minden*).

Materiāla sagatavošanā par programmas norisēm Latvijā ieguldījumu devusi arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas Speciālo krājumu departamenta Letonikas un Baltijas centra vadošā pētniece Jana Dreimane.

Jaunākā profesionālā literatūra (*turpinājums*)

Harmeyer, Dave. *The reference interview today : negotiating and answering questions face to face, on the phone, and virtually* / Dave Harmeyer. Lanham : The Scarecrow Press, 2014. 156 p. ISBN 978-0-8108-8815-9.

Profesionālam speciālistam ikvienu uzziņu būtu ieteicams sākt ar uzziņu interviju – sarunu, kuras laikā jāpaveic trīs uzdevumi: jārada kontakts ar apmeklētāju, jāprecizē viņa informacionālās vajadzības un jāpārliciecinās, ka būs iespējams sniegt nepieciešamo atbildi.

Izdevumā autors detalizēti apraksta intervēšanas procesu soli pa solim, tādējādi izveidojot praktisku ceļvedi topošajiem un esošajiem uzziņu bibliotekāriem. Grāmata noderēs visa veida uzziņu pieprasījumu izpildē gan akadēmisko un speciālo, gan publisko bibliotēku speciālistiem.

Rokasgrāmatas pamatam izmantoti divpadsmit dažādi uzziņu interviju scenāriji – katrs uzskatāmi demonstrē noteiktu uzziņu izpildes principu, piemēram, „Taupi klienta laiku” vai „Virtuālā uzziņa: mazāk ir labāk”. Sākumā sniegts īss vispārējs principa raksturojums, tālāk seko iedomāta bibliotekāra saruna ar apmeklētāju, bet nobeigumā uzdoti rosinoši jautājumi, kas palīdz izprast, analizēt un novērtēt problēmas

būtību.

Latvijas Nacionālajā bibliotēkā aplūkojama Silvijai Liniņai veltīta izstāde

Anda Saldovere

Latvijas Nacionālās bibliotēkas 8. stāva vestibālā, līdzās Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītavai aplūkojama Silvijai Liniņai veltīta piemiņas izstāde „Bibliotēka – mana iracionālā oāze”.

Silvija Liniņa (1934–2013) ir Latvijas bibliotekārās sabiedrības lēģenda – izcila nozares speciāliste, kas bibliotēku jomā darbojusies vairāk nekā pusgadsimtu. Visu darba mūžu aizvadījusi Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, sniegusi ievērojamu ieguldījumu nozares terminoloģijas attīstībā, bijusi ilggadēja Latvijas Bibliotekāru biedrības priekšsēdētāja un Latvijas Universitātes docētāja, iedvesmojusi un izaudzinajis vairākas bibliotekāru paaudzes... Tā kā Silvijai Liniņai šogad aprit 80. dzīves gadskārta, 28. augustā ar viņai veltītu izstādi tika atklāts Latvijas Nacionālās bibliotēkas jaunās ēkas 8. stāvs un Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītava.

Darbu Latvijas Nacionālajā bibliotēkā Silvija Liniņa uzsāka 1953. gadā. Viena no Silvijas darbības jomām bija bibliogrāfija, kuru viņa mācīja arī Latvijas Universitātes studentiem. Nedaudz vēlāk viņas uzmanības lokā nonāca terminoloģija, kas kļuva par īstu aizraušanos un ko spilgti raksturo Silvijas atzinums: „Darbs terminoloģijas laukā man bija kā otra universitāte”. Daudzi Latvijas bibliotekāri Silviju atceras saistībā ar viņas darbību Latvijas Bibliotekāru biedrībā – gan tās atjaunošanas periodā Atmodas gados, gan vairākkārt vadot šo organizāciju (1996–2002). Silvija Liniņa pazīstama arī kā aktīva dažādu nozares konferenču organizētāja. Viņa bija viena no seminārnometnes LILAEST iniciatorēm, un kā tās „dvēsele un balss” palikusi atmiņā neskaitāmiem bibliotekāriem visā Baltijā.

Izstādē daudzpusīgi parādīts ne tikai Silvijas Liniņas profesionālais veikums, bet arī atvēlēta vieta viņas personības raksturojumam. Visi, kas Silviju pazina, atceras viņu kā spilgtu, erudītu un neatkarīgu personību, jauku, atsaucīgu un sirsnīgu cilvēku, šarmantu un valdzinošu sievieti. Mākslinieces – aktrises un dziedātājas – dotības Silvijai piemitušas jau bērnībā, un visu dzīvi tas viņai bijis nozīmīgs vaļsprieks. „Esmu nolēmusi kļūt par dziedātāju” – tā 1946. gadā intervijā laikrakstam „Pionieris” paziņo 12 gadus vecā Silvija.

Izstādē aplūkojami gan Silvijas Liniņas profesionālo ieguldījumu raksturojoši dokumenti un izdevumi, gan publikācijas un intervijas presē. Īpaši izceļama plašā intervija, kura publicēta nozares periodiskā izdevuma „Bibliotēku Pasaule” slejās (Nr. 28/2004–Nr. 37/2006). Annas Mauliņas un Silvijas Liniņas saruna noder ne tikai kā materiāls bibliotēku vēstures pētniecībai, bet arī kā saistoša lasāmviela. Izstādi papildina dažādos gados tapušas fotogrāfijas.

Nozīmīgākie dāvinājumi Latvijas bibliotēkām

Solvita Ozola

Biedrības „Ascendum” dāvinājums

Biedrības „Ascendum” bērnu kultūras projekts „Garā pupa” un Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padome dāvina visām publiskajām bibliotēkām atjaunoto dzejas gadagrāmatu „Garā pupa”, kuras tapšanā piedalījušies vairāk nekā 30 latviešu dzejnieki.

Ojārs Vācietis paša pirmā „Garās pupas” gadagrāmatu ievadvārdos 1983. gadā rakstījis – „te nu ir vēl viena, nemaz nevar izstāstīt, cik raibziedaina pupa”. Dzejnieka un redaktora Ulda Ausekļa savulaik rūpīgi koptā Dzejas dienu krājuma bērniem izdošanu šogad pēc ilgāka pārtraukuma atjaunojusi biedrība „Ascendum” un Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padome. Gadagrāmatas jauno dizainu veidojuši Rūta Briede un Artis Briedis, ilustrējis Mārtiņš Zutis.

Krājumā, kura sastādītāja ir dzejniece Inese Zandere, tāpat kā agrāk, atrodami dzejas un atdzejas jaunumi bērniem, tostarp vairākas pasakas dzejā, ieskats tautasdziesmu bagātnībā, atgādinājums par šī gada izcilo jubilāru – Viļa Plūdona un Jāņa Baltvilka –

Nozīmīgākie dāvinājumi Latvijas bibliotēkām (turpinājums)

dzīvi un darbiem, kā arī atradumi jau aizsaulē aizgājušu latviešu dzejnieku arhīvos. Pirmo reizi „Garajā pupā” publicēta ludziņa dzejā, ko uzrakstījusi Inga Ābele, bet vesela nodaļa veltīta pašu bērnu radošajiem darbiem. Gadagrāmatas veidošanā ar jauniem darbiem piedalījušies vairāk nekā 30 latviešu dzejnieki.

Zviedrijas vēstniecības dāvinājums

Pieminot izcilo zviedru diplomātu un domātāju, ANO ģenerālsekretāru, Nobela prēmijas laureātu Dāgu Hammaršeldu, Zviedrijas vēstniecība dāvina publiskajām bibliotēkām Dāga Hammaršelda grāmatas „Ceļa zīmes” 100 eksemplārus. Izdevumu no zviedru valodas tulkojusi Aija Eimane. ANO ģenerālsekretārs Dāgs Hammaršelds (1905–1961) ir viena no pazīstamākajām un noslēpumainākajām 20. gadsimta personībām. „Dāga Hammaršelda ieraksti nefiksē notikumus, konfliktus, sadursmes vai ārpaules radītus izaicinājumus, bet gan iekšējus dvēseles stāvokļus”, tā par Dāgu Hammaršeldu saka Vaira Vīķe-Freiberga. Grāmata izdota apgādā „Zvaigzne ABC”.

Izdevniecības „Dienas Grāmata” un biedrības „Atvērta Sirds” dāvinājums

Izdevniecība „Dienas Grāmata” dāvina visām publiskajām bibliotēkām Džona Benjana grāmatu „Svētceļnieka taka”. Dzīves gaitā 17. gadsimta angļu garīdznieks Džons Banjans (*John Bunyan*) sarakstījis ap 60 traktātu un grāmatu, no kurām ievērojamākā ir „Svētceļnieka taka” (*The Pilgrim's Progress*). Rakstīta atbrūņojošā valodas vienkāršībā, „Svētceļnieka taka” vienlaikus pamanās iesniegties cilvēka esības arhetipiskajos dziļumos. Tas ir skaidrojums šī alegoriskā romāna popularitātei un nozīmīgumam arī pēc trīsarpus gadsimtiem. Tulkotājs un atdzejojātājs Didzis Melķis. Izdevuma krāsainās ilustrācijas ir mākslinieka Kaspara Zariņa īpaši šai grāmatai tapusi darbu sērija. Grāmatas māksliniece Katrīna Vasiļevska.

Žurnāla „UZZINI!” dāvinājums

Žurnāls „Uzzini!” iznāk kopš pagājušā gada decembra un ir veidots pēc britu izdevuma „How it works” licences. Žurnāla saturu veido sešas tematiskās daļas: zinātne, daba, vēsture, kosmoss, transports un tehnoloģijas. „Uzzini!” uzrunā lasītājus, kuri iecienījuši izziņas segmenta žurnālus, tādus kā „Ilustrētā Zinātne”, „Ilustrētā Vēsture”, „National Geographic” un „Geo”. Žurnālu saņems visas Latvijas pašvaldību publiskās bibliotēkas.

Grāmatas „Igaunijas–Latvijas stāsti” dāvinājums

Igauniski, latviski un angļiski iznākusi jauna grāmata par Igaunijas un Latvijas sadarbību „Igaunijas–Latvijas stāsti”. Tajā apkopoti 67 īsi stāsti par Igaunijas un Latvijas partneru sadarbību. Grāmatu sarakstījuši astoņi autori un ilustrējuši seši fotogrāfi no abām valstīm.

Stāstos Igaunijas un Latvijas cilvēku acīm aplūkoti sadarbības rezultāti, kas sasniegti strādājot kopā Igaunijas–Latvijas programmas projektos no 2007. līdz 2013. gadam. Sadarbības iniciatīvas ir daudzveidīgas – gan mazo pārrobežu ceļu un mazo ostu atjaunošanas projekti, gan vides, kultūras un tehnoloģiju projekti utt. Visos aplūkotajos projektos ir iesaistīts vismaz viens partneris no Igaunijas un viens partneris no Latvijas.

Grāmata tapusi Latvijas–Igaunijas programmas ietvaros. Stāstu autori ir Anu Jēesāra, Tīa Kennusāre, Made Lāsa, Anna Līsa Repo no Igaunijas un Ieva Alberte, Kaspars Ģermanis, Ģirts Kondrāts, Elita Marga no Latvijas. Grāmatas priekšvārda autors ir Pēters Unts. Fotogrāfi: Jasu Hertsmens, Lauri Kulpso, Beti Sare no Igaunijas un Andris Arhomkins, Jānis Buls, Kaspars Dobrovolškis no Latvijas. Izdevuma idejas autors un projekta vadītājs Kaspars Rūklis.

Latvijas publiskajām bibliotēkām tiks nodoti 500 grāmatas eksemplāri.

Atraktīva bibliotēku interjera piemēri

Māra Jēkabsons

Bibliotēka Pekinā – mazo lasītāju priekam un atklājumiem

Atraktīva bibliotēku interjera piemēri (*turpinājums*)

Bibliotēka ar slīdkalniņu Dienvidkorejā

Vasaras bibliotēka Londonā – mākslas projekts, lai pievērstu uzmanību grāmatai un dabai

Ģimenes mājas bibliotēka Ostinā (*Austin, ASV*). Lai varētu ērti piekļūt grāmatām augstākajos plauktos, ir ierīkots attālas vadības krēsls, kas pie griestiem ir piestiprināts ar virvi un kurā izvēlēto literatūru var lasīt arī karājoties gaisā

Atraktīva bibliotēku interjera piemēri (*turpinājums*)

Brīvības bibliotēka Magdeburgā (Vācija). Krājumu veido princips: paņēmu grāmatu – atnesu grāmatu (to pašu atpakaļ vai citu vietā). Enthusiasti šeit rīko arī literatūras lasījumus un citus pasākumus

Kūrorts Taizemē atpūtniekiem piedāvā arī bibliotēku. Uzmanību īpaši piesaista pēc putna ligzdas parauga veidots bērnu stūris

Grinnela koledžas (*Grinnell College*) studenti labprāt izmanto bibliotēkā izvietoto studiju vietu, kas atgādina pieaugušo auditorijai adaptētu bērnu rotaļlaukumu

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūta Bibliotēku konsultatīvais centrs

Rīgā, Mūkusalas ielā 3, 8. stāvā
Tālr.: 67806128, e-pasts: evija.vjatore@lnb.lv

Vadītāja, profesionālās pilnveides pasākumi, konsultatīvais darbs
EVIJA VJATERE, e-pasts: evija.vjatore@lnb.lv

Valsts iestāžu, sabiedrisko organizāciju, izdevēju dāvinājumu koordinācija
SOLVITA OZOLA, e-pasts: solvita.ozola@lnb.lv

Bibliotēku statistika
BAIBA BIERNE, e-pasts: baiba.bierne@lnb.lv

Latvijas Bibliotēku portāla redaktore
KRISTĪNE DEKSNE, e-pasts: kristine.deksne@lnb.lv

Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītava
ANDA SALDOVERE, ELITA VĪKSNA, e-pasts: zlasitava@lnb.lv

Bibliotēku nozares terminoloģija
INESE KAZĀKA, e-pasts: termini@lnb.lv

Brīvpieejas apmaiņas krājums, konsultante krājuma komplektēšanas un organizācijas jautājumos
ILZE KĻAVIŅA, e-pasts: ilze.klavina@lnb.lv

Jaunākā pieaugušo literatūra, pieaugušo lasīšanas veicināšana, LNB ceļojošās izstādes
LIEGA PIEŠIŅA, e-pasts: liega.piesina@lnb.lv

Izdevums „Kalendārs bibliotēkām”, diskusiju klubs „Gūtenberga galaktika”
AINA ŠTRĀLE, e-pasts: aina.strale@lnb.lv

Konsultante, literārā redaktore
MĀRA JĒKABSONE, e-pasts: mara.jekabsone@lnb.lv

Galvenā bibliotekāre
MARLĒNA KRASOVSKA, e-pasts: marlena.krasovska@lnb.lv